

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

Глядя Сергій, Юшко Олексій

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків

Анотація. Стаття носить аналітичний характер, у якій надано загальну характеристику навчальних матеріалів для дистанційної форми навчання дисципліни «Фізичне виховання». Обґрунтовано мету та завдання дослідження. Отримані дані дозволяють стверджувати, що навчальний процес з фізичного виховання у дистанційній формі є безперервним, має свій навчальний зміст. Може продовжуватися й вдосконалюватися у часі.

Ключові слова: дистанційне навчання, фізичне виховання, система, студенти, практична робота, вдосконалення, рухова активність, самоаналіз.

Вступ. За останній час спостерігається стрімкий розвиток науково-методичних підходів щодо дистанційного навчання у закладах вищої освіти (ЗВО) у викладанні усіх дисциплін [4]. Питанням цього присвячені роботи іноземних науковців: Р. Деллінг, Г. Рамбле, Д. Кіган, М. Сімонсон, М. Мур, А. Кларк, М. Томпсон, а з боку вітчизняних науковців – О. Андрєєв, Г. Козлакова, І. Козубовська, В. Олійник, Є. Полат [5].

Серед узагальнених трактувань під «дистанційним навчанням» розуміють індивідуальний процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [6].

Дисципліна «Фізичне виховання» у ЗВО, зокрема, також набула певний досвід у вирішенні цього питання. Багатьма кафедрами «Фізичного виховання»

вже розроблені системи щодо дистанційного навчання з дисципліни «Фізичне виховання» для студентів денної форми навчання.

У своєму складі вони мають теоретичний та практичний блоки навчання. До складу блоків входять різноманітні варіанти завдань, які в комплексі дозволяють студентам: підтримувати належний рівень фізичного і функціонального стану, мають оздоровчу спрямованість і тренувальний ефект, дозволяють домогтися усвідомленого ставлення до систематичних і регулярних самостійних занять видами рухової активності на основі ретельного самоаналізу.

Поширення форм, засобів і методів дистанційного навчання дисципліни «Фізичне виховання» у ЗВО та їх удосконалення є актуальною проблемою сучасності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано згідно плану наукових робіт кафедри «Фізичне виховання» НТУ «ХП» за напрямом «Використання педагогічних умов, методів та засобів фізичної культури щодо загальної і професійно-прикладної підготовки студентів вищих навчальних закладів».

Мета дослідження: обґрунтування та пошук шляхів вдосконалення системи дистанційної форми навчання з дисципліни «Фізичне виховання».

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз досліджень і публікацій щодо питання, що вивчається.
2. Проаналізувати комплекс навчально-методичного забезпечення.

Матеріал і методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувались наступні методи: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної та спеціальної літератури; аналітична робота на основі педагогічних спостережень, аналіз і систематизація викладацького досвіду.

Результати дослідження та їх обговорення. Дистанційне навчання (ДН) – це здебільшого заочне навчання з використанням у навчальному процесі можливостей, що надаються сучасними засобами телекомунікацій і комп'ютерними мережами. Це дає змогу перейти на якісно іншу форму –

дистанційну освіту (ДО). Специфіка викладання дисципліни фізичного виховання у ЗВО ще більше актуалізує постановку цього питання.

Мета дистанційного викладання дисципліни «Фізичне виховання» у ЗВО полягає у формуванні професійних компетенцій студентами практичного і теоретичного характеру, оволодіння теоретичними знаннями, засвоєння практичних умінь та навичок, формування здібностей до самонавчання й самоконтролю, самопідготовки та самоадаптації до майбутньої професійної діяльності. Суттєвою відмінністю такого викладання є зміна характеру взаємодії діяльності студентів і викладачів у процесі вивчення фізичного виховання.

Навчальний процес у ЗВО з дисципліни «Фізичне виховання» за дистанційною формою навчання здійснюється у таких формах: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка; контрольні заходи [7]. Основною формою організації навчального процесу за дистанційною формою є самостійна робота.

Навчання за дистанційною формою передбачає наступні види занять та контрольних заходів. У таблиці 1 наведемо основні види навчальних занять.

Таблиця 1

Види дистанційних занять у фізичному вихованні

Види занять	Характеристика	Режим використання
Самостійне вивчення	Студенти одержують навчальні матеріали через Інтернет (Інтранет, корпоративну мережу) або на іншому носії.	Асинхронний
Лекція	Студенти отримують аудіовізуальну інформацію лекційного матеріалу через засоби телекомунікаційного зв'язку; отримують інформацію від лектора, ставлять йому запитання	Синхронний (у реальному вимірі часу)
	Студенти отримують аудіовізуальний запис лекційного матеріалу.	Асинхронний
Консультація	Студенти отримують відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.	Синхронний
Семінар	Студенти готують тези виступів на підставі виконаних завдань. Прийнято називати «чат».	Синхронний
Дискусія	Визначається викладачем для вирішення проблеми, що виникла у студентів у ході навчання, шляхом обговорення її з викладачем та між собою.	Синхронний

Продовження таблиці 1

	У асинхронному режимі прийнято називати «форум».	Асинхронний
Практичне заняття	Студент детально розглядають окремі теоретичні положення навчальної дисципліни, формуються вміння й навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання ними завдань, що сформульовані у дистанційному курсі.	Синхронний
Лабораторне заняття	Студенти особисто проводять натурні або імітаційні експерименти, досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, набувають практичних навичок роботи з лабораторними приладами, обчислювальною технікою, методикою експериментальних досліджень..	Синхронний

Для забезпечення ефективного дистанційного навчання, важливо визначити засоби зворотного зв'язку (засоби контролю). Контрольними заходами є самоконтроль, вхідний контроль, поточний контроль, рубіжний контроль, підсумковий контроль. У таблиці 2 наведемо існуючі види контролю.

Таблиця 2

Характеристика видів контролів

Контрольний захід	Характеристика	Режим використання
Самоконтроль	Первинна форма контролю знань студентів, який обов'язково забезпечується шляхом надання переліку питань або тестових завдань та оцінки результатів тестування.	Асинхронний
Вхідний контроль	Здійснюється під час проведення практичних занять на контрольному етапі освіти.	Синхронний
Поточний контроль	Здійснюється через систему оцінювання викладачем індивідуальних семінарських або практичних завдань.	Синхронний
Рубіжний контроль	Здійснюється в автоматизованому режимі. Основною формою його є тестування.	Синхронний
Підсумковий контроль	Іспити та заліки, що складаються студентами в період екзаменаційних сесій або за індивідуальним графіком, який затверджено у навчальному плані.	Синхронний Асинхронний

Сьогодні вже широко застосовуються різні початкові матеріали початкової діяльності як у очній формі, так і для дистанційної форми навчання [1, 2]. У

таблиці 3 наведемо матеріали навчальної діяльності, які можуть використовуватися у дистанційній формі навчання.

Таблиця 3

Навчальні матеріали дистанційного навчання

Матеріали навчальної діяльності	Характеристика	Мета
Реферат	Індивідуальне завдання, яке сприяє поглибленню і розширенню теоретичних знань з окремих тем дисципліни, розвивають навички самостійної роботи з навчальною та науковою літературою. Короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення.	Набуття та поглиблення знань з теорії та методики фізичного виховання, лікувальної фізичної культури, опанування методики лікарсько-педагогічного контролю, методики самостійних занять фізичними вправами, набуття навичок самостійної роботи з навчально-методичною літературою тощо.
Методико-практична робота	Індивідуальне завдання, яке спрямоване на закріплення знань, набуття вмінь та формування навичок, через комплекс методів, здійснюваних прийомами, пов'язаними із застосуванням знарядь дослідної і продуктивної праці.	Формування практичних умінь і навичок, формування нових уявлень, понять і встановлення зв'язків, а в інших – засвоєні знання виступають засобом здійснення практичної діяльності, тобто знання засвоюються на новому рівні.
Теоретико-практична робота	Індивідуальне завдання, яке формує світоглядну систему науково-практичних знань та відношення до розгляданого питання.	Виробляти вміння використовувати отримані теоретичні знання на практиці, можливість самостійно мислити, сприяє розвитку самоконтролю та самоаналізу, що, в свою чергу, є запорукою майбутнього самовдосконалення.
Тестове завдання	Індивідуальне завдання, яке студент (під час виконання тесту) виконує певну дію, а його результат реєструється у формі окремої відповіді, що оцінюється встановленою кількістю балів.	Перевіряти результати навчання, визначення рівня навченості чи ступеня готовності до тієї чи іншої діяльності.
Експрес-завдання	Індивідуальне завдання для визначення знань щодо програмного матеріалу курсу предмета, навчальної дисципліни короткою відповіддю, одним чи декількома словами, цитатою чи цифрою.	Перевіряти у оперативному режимі результати навчання по окремих темах, блоках.

Усі наведені матеріали навчальної діяльності оформлюються у письмовому вигляді і повинні відповідати загальноприйнятим вимогам [3] і включати наступне:

- методичні рекомендації щодо розроблення та використання педагогічно-психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання;
- критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання;
- змістовне, дидактичне та методичне наповнення дистанційних курсів навчального плану/навчальної програми підготовки.

Як правило, матеріали навчальної діяльності кваліфікуються по семестрам і за курсом навчання, видом рухової активності, станом здоров'я тощо. Вони повинні мати виділений індивідуальний підхід, тобто враховується самостійна робота з особистими показниками, розрахунками, вимірюваннями та інше.

Об'єм усіх матеріалів залежить від складових компонентів навчального процесу (за Ю. К. Бабанським) [8]: цільовий, стимулюючий-мотиваційний, змістовний, операційно-діяльний, контроль-регулювальний, оціночно-результативний.

Цільовий компонент – усвідомлення педагогом і прийняття студентами цілі і завдань теми, розділу, навчального предмету. Цілі і завдання визначаються на основі вимог навчальної програми.

Стимулююче-мотиваційний компонент – використання системи прийомів із стимулювання у студентів зацікавленості, потреби у вирішенні поставлених перед ними навчальних завдань.

Змістовий компонент – визначається навчальною програмою і підручниками. Зміст конкретизується викладачами з урахуванням поставлених завдань, специфіки виробничого й соціального оточення, навчальних можливостей студентів.

Операційно-дійовий компонент відображає процесуальну суть навчання і реалізується за допомогою оптимальних методів, засобів і форм організації викладання.

Контрольно-регулювальний компонент передбачає одночасний контроль викладачів за ходом вирішення поставлених завдань і самоконтроль студентів за правильністю виконання навчальних операцій, точністю відповідей.

Оцінювально-результативний компонент передбачає оцінку викладачами і самооцінку студентами досягнутих в процесі навчання результатів, встановлення відповідності їх навчально-виховним завданням.

У НТУ «ХП» кафедра «Фізичне виховання» має цілий комплекс навчальних матеріалів для дистанційної форми навчання: реферат за темою спеціалізації з виду спорту (або захворювання для студентів СМГ); практичні роботи: «Складання комплексу вправ зі спеціалізації з виду спорту», «Антропометричні вимірювання і оцінка функціонального стану», «Карта індивідуального латерального профілю», «Визначення добової енерговитрати людини», «Комплекс вправ ранкової гімнастики з урахуванням стану здоров'я (нозології захворювання)», «Визначення рівня тактичної підготовленості гравця в теніс. Розрахунок ефективності дій у тактичних ситуаціях», «Визначення рівня технічної підготовленості гравця в теніс. Розрахунок стабільності виконання базових технічних прийомів» та «Стиль плавання батерфляй». Вони значно розширюють теоретичні знання студентів, збагачують їх новою інформацією, спонукають їх до творчого підходу у проведенні власного дослідження.

Усі навчальні матеріали забезпечені методичними рекомендаціями, в яких наведено структура, зміст та вимоги до кожної роботи. Представлені студентами роботи оцінюються викладачами за критеріями оцінки.

Таким чином, враховуючи все викладене видно, що початкові матеріали для дистанційної форми навчання дисципліни «Фізичне виховання» є логічним поєднанням очної форми навчання (або змішаної) і залишається важливою

складовою підготовки студентської молоді до майбутньої професійної діяльності.

Висновки:

1. Дистанційне навчання з дисципліни «Фізичне виховання» сьогодні є пролонгованим елементом освітнього процесу у ЗВО і буде продовжуватися й вдосконалюватися у часі.

2. Можливо спрогнозувати певні тенденції збільшення кількості тематики, спрямованості, затребуваності навчальних матеріалів дистанційного навчання.

3. Студенти мають доступ до нетрадиційних джерел інформації, що значно підвищує ефективність самостійної роботи, дає абсолютно нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення різних професійних навичок.

4. Викладачі реалізують абсолютно нові форми і методи навчання із застосування концептуального моделювання явищ і процесів.

Перспективами подальших досліджень є розробка нових затребуваних практичних робіт і їх систематизування для дистанційної форми навчання дисципліни «Фізичне виховання» за певними критеріями для студентів різних курсів навчання.

Список використаної літератури

1. Борейко Н. Ю., Азаренкова Л. Л., Глядя С. О., Юшко О. В. Організація навчальних занять з фізичного виховання в умовах пандемії. Вісник національного технічного університету «ХПІ». Серія: актуальні проблеми розвитку українського суспільства. 2021. № 1. С 57–63.

2. Глядя С.О. Зміни у системі фізичного виховання студентів в умовах дистанційної форми навчання. Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 квітня 2021 р. С. 195–200.

3. Закон України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» від 25.04.2013.

4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г. Кременем 20 грудня 2000 р).

5. Осадча К. Сучасні зарубіжні дослідження дистанційних технологій навчання. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2012. №6. С. 229–234.

6. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

7. Согоконь О. А., Донець О. В., Гогоць В. Д. Фізичне виховання – дистанційна форма навчання. Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка Полтава: Сімон, 2021. 120 с.

8. Степанов М. О. Основи психології і педагогіки: навчальний посібник К.: Академвидав, 2006. 520 с.